

INFORMÁCIÓS RENDSZEREK A DÉL-ALFÖLDI ÉLELMISZERIPARI TÁRSAS VÁLLALKOZÁSOKBAN

Hampel György⁽¹⁾, Nagy Elemérmé dr.⁽²⁾

⁽¹⁾ főiskolai adjunktus, ⁽²⁾ főiskolai tanár, Szegedi Tudományegyetem Mérnöki Kar

Abstract

Enterprise managers need reliable and processed information to make good decisions. To process the huge amount of data, computer based information systems are required. The self-made or standard information systems can be classified in many different ways: by the level of integration, level and type of decision support etc. Although computerized information systems are considered to give competitive advantage, it is not always easy to prove the return of investment when introducing such systems.

According to the research conducted at bigger food industry enterprises in Hungary's Southern Great Plain region, the use of integrated information systems are widespread. On the other hand, there are a lot of enterprises, where some tasks are accomplished with different small systems that have no connection with each other. The systems are capable of analysing the current situation but are rarely used for forecasting.

Bevezetés

A világban számos olyan változás megy végbe, amelyek ráirányíthatják a figyelmet a számítógéppel támogatott információs rendszerre. A változások közül a globalizáció és a reakcióidők lerövidülésének igénye fontos tényezők. (Roóz, Kozma, 2000)

Megváltozott a vállalatok külső környezete és ezzel a vállalatok döntési szabadsága is. A mai viszonyok gyors és megalapozott reagálást kívánnak a vállalati vezetőktől, ami csak az összes lényeges információ birtokában lehetséges. (Kapronczai, 2003)

A szervezetek vezetői nap mint nap különböző döntésekre kényszerülnek és annak érdekében, hogy ezek a döntések optimálisak legyenek, a megfelelő információkat a megfelelő időpontban kell biztosítani. (Huszárné, 1991)

A számítógépes forradalom eredményeképpen a hardver és szoftver viszonylag olcsón beszerezhető, így ma már számítógépekkel szinte mindenhol találkozhatunk. Az internet az elmúlt két évtizedben szintén az üzleti élet szerves részévé vált. Gyakorlatilag már a vállalkozások számítógépes függőségéről beszélhetünk, akár rutinfeladatokról, akár a számítógépesített gyártásról, akár a döntéshozatalról van szó.

Dinya így magyarázta a számítógépek előretörését a gazdasági életben: a beprogramozott munkát gyorsan és pontosan ismétli; bonyolult és terjedelmes számításokat gyorsan végez; hatalmas adatmennyiséget képes tárolni és kezelni; vezérelhet más gépeket, képes modellek kezelésére, kísérletezésre, szimulációra, ami különösen fontos gazdasági rendszereknél. (Dinya, 1987)

Az információ olyan mértékben szövi át a vállalat működését, hogy a vállalatot információfeldolgozó szervezetként is fel lehet fogni. Az információ kezelésére szakosodott vállalati alrendszer (szűkebben értelmezett információs rendszer) a vállalat minden érintettjével (fogyasztók, szállítók, versenytársak, vállalati termékek, adatok a gazdaság egészéről) kapcsolatban áll. Az összegyűjtött adatok a feldolgozás során alakulnak át információvá, amikor is a feldolgozáson átesve érdemben használhatóvá válnak a döntéshozó számára, aki értelmezi az információt és ennek alapján döntéseket hoz. (Chikán, 2005)

Ma már nem elsősorban az információk létrehozása, tárolása vagy közlése a kritikus feladat, hanem olyan módon történő megszűrésük, hogy „a rendszer emberi és mechanikus

összetevőivel szembeni feldolgozási igények ne haladják meg a rendelkezésre álló kapacitást". (Simon, 1982)

Az információrobbanás következményeként a vezetőket elárasztó hatalmas információ kezelhetetlen. Szelektálásra van szükség, amelyet csak megfelelő szakmai és infrastrukturális háttér birtokában lehet elvégezni. „Minél több a rendelkezésre álló információ, annál kevésbé hasznos – nyilván a felhasználó szemszögéből nézve, hiszen a redundáns elemek és a keresésére fordított, végül haszontalannak bizonyult idő miatt.” (Kiszl, 2005) A vállalati döntéshozók ezért kizárólag releváns és adekvát információkat igényelnek. A cél az, hogy a megfelelő információ, megfelelő időben, megfelelő formában, megfelelő minőségben, megfelelő áron, megfelelő helyen álljon a megfelelő felhasználó rendelkezésére. (Kiszl, 2005)

Osváth felhívta a figyelmet arra, hogy a globalizáció és az Európai Unióhoz való csatlakozás miatt elkerülhetetlen az informatika lehetőségeinek, előnyeinek minél szélesebb körű megismertetése, tudatosítása, valamint az informatikai rendszer mielőbbi bevezetése a teljes élelmiszer vertikumban a mezőgazdasági termeléstől a termékfeldolgozáson át az élelmiszerek értékesítéséig, mivel a versenyképesség egyik meghatározó eleme az informatika lesz. (Osváth, 2002)

A nagy élelmiszeripari vállalatok, trösztök a huszadik század utolsó évtizedeiben már alkalmaztak számítástechnikai eszközöket és programokat, azonban elsősorban csak az adminisztrációs feladatok könnyítése érdekében (számlakészítés, bérszámfejtés, könyvelés). Később az informatika helyet kapott az árkezelésben és egyes kereskedelmi területeken is. A zömében irodai alkalmazások azonban szigetszerűen valósultak meg, egyrészt a magas költségek, másrészt a szakemberek hiánya miatt.

Az 1990-es években az átalakulások, a privatizáció, a gazdasági nehézségek, a szerkezeti változások és a tulajdonosváltások hatására az informatika, az információs rendszerek bevezetése megtorpant a hazai élelmiszeripari vállalatokban. Ugyanakkor ez idő alatt informatikai szempontból hatalmas fejlődés volt jellemző: jelentősen megnövekedett a gépek számítási teljesítménye és tárolókapacitása, új eszközök és kommunikációs csatornák jelentek meg és egyre olcsóbban kínálták magukat. (Osváth, 2002)

A mai, új helyzetben az élelmiszeripari vállalkozások számára létfontosságúvá vált a hatékonyságnövelés, a költségmegtakarítás, ami csak megfelelően előkészített – számítógépes információs rendszer által támogatott – döntéshozatallal lehetséges.

A standard adatfeldolgozás és jelentéskészítés igényeit integrált vállalatirányítási rendszerek elégítik ki, amelyek az elemzésekhez, döntéstámogatáshoz valós idejű elemző eszközöket használnak, és az üzleti folyamatok összehangolásához munkafolyamat-irányító és csoportmunkát támogató alkalmazásokat vesznek igénybe. Az informatika a vállalati határokat is átlépheti: a vevői oldalon az ügyfélkapcsolat-menedzsment, a szállítók felé az ellátási lánc menedzsment alkalmazások biztosítják a kapcsolatot. A vállalatok az internetet is használják. Mindezt élenjáró üzemeltetési környezetben, a legújabb hardver és szoftver rendszerekkel, adattárházakkal és egyéb korszerű technikákkal. Legalábbis az informatikai fejlesztők ezt sugallják, a valóság azonban sok esetben egészen más. (Drótos, Szabó, 2001)

Egy – az Egyesült Államokban végzett – kutatás szerint a cégek nagyobb része néhány egyszerű tervező és terv-tény összehasonlító eszközt kivéve nemcsak, hogy nem használ a táblázatkezelő alkalmazásokon kívül más eszközöket, de nem is tervezi komolyabb szoftver alkalmazását. A fejlődés akadályát elsősorban a magas költségek és az integrálási nehézségek jelentik. (Buda, 2004)

Információs rendszerek

A korszerű információs rendszerek számítógépes rendszerek. Hardveren, szoftveren és emberi erőforráson keresztül szervezeti információt szolgáltatnak, továbbá kommunikációs igényeket elégítenek ki. Adatok, műveletek, szabványok, eljárások, emberek, döntéshozói szintek, eszközök szervezeti együtteséről van szó. (Berde, 2003)

Az információs rendszer a vállalat környezeti adatainak figyelésével és elérésével egyidejűleg kezeli a vállalaton belül zajló tevékenységek és a környezettel folytatott tranzakciók adatait is. Ezeket rendszerezi és információként a döntéshozók rendelkezésére bocsátja. (Murdick, 1980)

Egy olyan rendszerről van szó, amely külső és belső forrásokból képes adatokat konvertálni információkká, továbbá képes kommunikálni, közvetíteni az információkat a vállalati döntéshozóhoz és minden olyan döntési ponthoz, ahol időhöz kötött, hatásos, felelős döntéseket kell hozni tervezési, irányítási vagy ellenőrzési célra. (Lucey, 1989)

A vállalati információs rendszer feladata a közép- és felső vezetés ellátása olyan információkkal, amelyekkel ellenőrizni és irányítani tudják azokat a tevékenységeket, amelyekért felelősek. (Smyth, 1977)

Az információs rendszereket azzal a céllal hozzák létre, hogy felhasználóik információs szükségletét kielégítsék. Négy összetevővel rendelkeznek: feladatok (célok), információk (tartalom), módszerek (adatok átalakítását szolgáló folyamatok), felhasználók (általában döntéshozók). Amennyiben mind a négy elemcsoport a vállalaton belül található, akkor beszélhetünk a vállalkozás információs rendszeréről. (Kapronczai, 2003)

Az információs rendszerek többféleképpen oszthatók. A különböző típusokba, csoportokba sorolást sokszor megnehezíti, hogy e rendszerek szolgáltatásai között gyakori az átfedés. (Drótos, 2001)

A vezetési funkciók szintjeit figyelembe véve, az információs rendszerek három szintje különíthető el: a felső vezetés stratégiai döntéseit segítő információs rendszerek; a taktikai-operatív szinten dolgozók vezetői információs rendszere; a programozott döntések szintjén működő automatizált információkezelés, a közvetlen beavatkozást igénylő tevékenységek információellátása. (Dobay, 2003)

Egy lehetséges osztályozás Reynolds és Long alapján: (Reynolds, 1989) (Long, 1989)

- Adatfeldolgozó rendszerek: Az üzleti tevékenység adatait tárolják, illetve azok üzleti tranzakciók során bekövetkező változásait rögzítik. Az operatív vezetés támogatására készülnek. Ide tartozik például: a naplózó és könyvelő, rendelés-feldolgozó, számlakészítő, raktár-nyilvántartó rendszerek.
- Vezetői információs rendszerek: Adatbázisokat, adattárházakat integrálnak, abból feldolgozással információt gyűjtenek és továbbítanak olyan módon, hogy optimálisan elégítsék ki a különböző szinteken lévő döntéshozók igényeit. Jellemző felhasználói köre az operatív és taktikai vezetési szinten lévő döntéshozók.
- Döntéstámogató rendszerek: Olyan, bonyolultabb problémák szintetizálását, részletes elemzését végzik, amelyek meghaladják az ember teljesítőképességét, így segítve a döntéshozatalt. Általában közép- és felsővezetői szinten használják.
- Csoportos döntéstámogató rendszerek: A döntéstámogató rendszerek hálózati technológiával kiegészített változatát elsősorban stratégiai döntéseknél fellépő konfliktusok feloldására használják. Többtényezős döntési modelleket, csoportos szellemi alkotótechnikákat alkalmaznak.
- Felsővezetői információs rendszerek: A döntéstámogató rendszerek továbbfejlesztése. Kommunikációs jellegű irodaautomatizálási rendszerek videó- és telefonkonferencia technikával, külső adatbázisok elérési lehetőségével, elektronikus levelezéssel, kézírásos

adatbevitel támogatásával.

- Szakértői rendszerek: Egy-egy szűk, lehatárolt terület problémáinak megoldásában segítenek. A felhasználónak feltett kérdésekre adott válaszok alapján, mesterséges intelligencia felhasználásával gyors elemzést tesznek lehetővé és logikus következtetések alapján megoldásokat javasolnak.
- Gyártásautomatizálási rendszerek: Céljuk a műszaki fejlesztés és gyártás során fellépő mérnöki, illetve egyéb műszaki jellegű tevékenységek számítógépes támogatása.
- Irodautomatizálási rendszerek: Az összes, eddig felsorolt információs rendszer infrastrukturális alapját képezik. Lehetnek az irodai munka termelékenységét növelő, az adatbázisok lekérdezését biztosító, levelezést bonyolító, műszaki alkalmazásokat megvalósító rendszerek, amelyek hozzájárulhatnak a vállalati informatikai erőforrások bővítéséhez.

Roóz a szervezetekben működő információs rendszerek négy csoportját különíti el: (Roóz, 2007)

- Adatfeldolgozási rendszerek: feladatuk tranzakciós adatok rögzítése, feldolgozása, és megjelenítése;
- Vezetői információs rendszerek (vezetői tájékoztatási rendszernek is nevezik): a vezetői döntéshozatalhoz szolgáltatják a szükséges információkat;
- Döntéstámogató és szakértői rendszerek: rosszul strukturált döntések meghozatalában segítik a döntéshozót;
- Irodai információs rendszerek: az adatfeldolgozó, szövegszerkesztő és telekommunikációs eszközök együttműködése az irodai munka automatizálására;

Berde a működési funkció és a kiszolgált szervezeti szint szerint megkülönböztet: vezetői információs rendszert (a felső vezetés stratégiai döntéshozatali szükségletére) és irodai információs rendszert (az ügyvitel napi információfeldolgozási szükségleteire az alsó vezetői szinten). A vezetői információs rendszereket Berde a következőképpen tagolja: döntéstámogató rendszerek, végrehajtási információs rendszerek, csoportos döntéstámogató rendszerek, szakértői rendszerek. (Berde, 2003)

Korábban a számítógéppel támogatott információs rendszer kiépítésénél dilemmát okozott annak eldöntése, hogy kész rendszereket vásároljanak, vagy inkább fejlesszenek (esetleg saját erőből fejlesszenek).

Kiss véleménye szerint a vállalkozás információs rendszerének szervezését elsősorban a vállalkozás belső műszaki-gazdasági szakembereknek kell végezniük, külső szervező céget legfeljebb szaktanácsadóként szabad igénybe venni. A szerző felhívja a figyelmet arra, hogy szoftverházaktól szoftvert vásárolni, csak akkor szabad, ha a vállalkozás szakemberei pontosan meghatározták a szoftverrel szembeni követelményeket és meg is győződtek arról, hogy a szoftver az elvárásokat maradéktalanul teljesíti. Ezt azzal magyarázza, hogy a vállalkozások információs rendszerében sokkal fontosabb a helyi ismeret, mint az informatikára vonatkozó ismeret. (Kiss, 2007)

Ma már a szakemberek többsége, így Krotos is azon a véleményen van, hogy a saját fejlesztés helyett célszerű inkább olyan külső informatikai céget választani, amelyiknek már van megfelelő tapasztalata ilyen rendszerek fejlesztésében és bevezetésében. Le kell győzni azt a szemléletet is, mely szerint „a saját adatainkat csak mi láthatjuk...”. (Krotos, 2002)

Szinte elképzelhetetlen, hogy ma a termelő vállalatok – mérettől és tevékenységtől függetlenül – saját erőből fejlesszenek ki informatikai alkalmazásokat. Annál is inkább, mert egy vállalatirányítási információs rendszer fejlesztése meghaladja a 20-50-100 mérnökévet. A megoldás-szállítók ma már szinte minden feladatra, funkcióra kínálnak valamilyen választási lehetőséget. (Michelberger, 2001)

A legtöbb információs rendszer funkcionális területek szerint, modulokból épül fel:

beszerzés, raktározás, termelés, értékesítés, pénzügy, számvitel, controlling, karbantartás, tárgyeszköz gazdálkodás, minőségbiztosítás, emberi erőforrás menedzsment, beruházás menedzsment stb. A modulok paramétrezhetők, így ezek a termékek a szükséges modulok összeválogatásával a vállalat igényeinek megfelelően testre szabhatók. A standard szoftverekbe beépítik az évek során felhalmozott iparági tapasztalatokat, így célszerű inkább kész rendszert vásárolni. (Buda, 2004)

Sokszor írnak arról, hogy az információs rendszerek és az információtechnológia alkalmazása olyan stratégiai és versenyfegyvert jelentenek, amelyeknek felhasználásával jelentősen javítható az üzleti teljesítmény. Lehetővé teszik a vállalatnak, hogy lépéselőnyben legyen versenytársaihoz képest, pontosabban láttatják a vállalkozást érintő hatásokat, képesek a jövőbe látni és trendeket felállítani, így a vezetés tisztában lehet a vállalkozás minden részletével és rugalmasan tud reagálni a külső hatásokra. (Krotos, 2002)

Másrészt viszont számos szervezet elégedetlen az információs rendszereivel és megkérdőjelezi a területre való beruházás értelmét. A vállalkozások dolgozóinak jelentős része használja fel a technológiaalapú rendszerekből származó és a munkájukat érintő adatokat, információkat, mégis a vezetők sokszor elégedetlenek és jobb „megtérülést” várnak el az információs rendszerektől. (Ward, 1998)

Mégis, miért kell az informatikai beruházás? Sokszor piaci indítatásból: „A versenytársak léptek, ezért nekünk és lépünk kell”, akkor is, ha a beruházásnak közvetlenül nehezen mérhető a hozadéka. A vállalkozás opciót kíván szerezni a hosszabb távú versenyben maradáshoz. Ez az opció a mérvadó, nem a beruházással közvetlenül elérhető előny, mely alaposan megterhelheti a céget. Az informatikai beruházás az általános közgazdasági, haszonmaximalizáló gyakorlattal ellentétben tehát nem azért szükséges, mert nettó hozadék várható. A beruházás költségcsökkentő és hatékonyságnövelő hatása jó esetben azonos szintű a befektetett tőkével és az információs rendszer üzemeltetési kiadásaival, sőt akár el sem éri azt. Inkább a versenyben maradás, a jövőre vonatkozó opció a beruházás mozgatórugója. (Varga, 2003)

A számítógépes információrendszer erőforrást teremtő beruházás. Mint minden beruházás esetében, a költségeket (ráfordítást) és a hozamot (hasznot) számszerűsíteni kell, szembe kell egymással állítani és a megfelelő következtetéseket le kell vonni. A költségek: egyszeri fejlesztési kiadások és a folyamatos üzemeltetéssel együtt járó, ismétlődő kiadások. A haszon: van mérhető és nem mérhető haszna is egy működő számítógépes információrendszernek. Mérhető haszonról kétféle értelemben beszélhetünk: bizonyos költségek megtakarítása (például a gyártó kapacitás jobb kihasználása jobb ütemezéssel, ezzel a bővítés költségeinek megtakarítása) és tényleges költségcsökkentés (például jobb készletgazdálkodással alacsonyabb készletszint). (Gábor, 1993)

Pitlik felhívja arra a paradoxonra a figyelmet, mely szerint az informatikai beruházások és a vállalkozások sikeressége között nincs egyértelműen pozitív korreláció. (Pitlik, 1996) Strassmann kutatásai során vizsgálta az informatikai befektetések megtérülését a vállalat vagyonához, a vállalati eszközökhöz viszonyítva. Azt várnánk, hogy magasabb informatikai beruházás a piacon magasabb versenyelőnyt, és ezzel a vállalkozás számára magasabb megtérülést biztosít. Strassman néhány száz vállalkozást (többek között amerikai élelmiszeripari cégeket is) megvizsgálva ezzel szemben azt állapította meg, hogy a vállalati eszközökhöz viszonyított megtérülés viszonylag állandó értéket mutat és független a befektetések nagyságától. (Strassmann, 1997)

Módszer

A Dél-Alföld régióban végzett kutatás keretében vizsgáltam, hogy a nagyobb élelmiszeripari társas vállalkozások körében mennyire elterjedt a számítógépes információs rendszerek használata, illetve a cégek milyen feladatokra használják a számítógépeket.

Az élelmiszeripar régióban betöltött szerepét mutatja, hogy a megtermelt bruttó hazai termék 6%-át az élelmiszeripar állítja elő. Ez az ipari GDP egynegyede, ami háromnegyedével nagyobb az országos átlagnál. A régió vállalkozásai az országos élelmiszeripar GDP-produktumához közel 15%-kal járulnak hozzá.

A Dél-Alföld régióban található az ország élelmiszeripari társas vállalkozásai 19%-ának székhelye. A KSH Cég-Kód-Tár 2006 év végi adatai szerint a régióban működő társas vállalkozások között a Dél-Alföldön a legmagasabb azoknak a társas vállalkozásoknak az aránya (összesen 925), amelyek fő tevékenységként élelmiszer előállításával foglalkoznak.

Az élelmiszeripari cégek tevékenységi köre igen változatos, valamennyi, élelmiszeripari tevékenység megtalálható a régióban. A vállalkozások többsége – a régió adottságaihoz igazodva – bortermeléssel (21,3%), kenyér és friss tésztaféle gyártással (18%), gyümölcs- és zöldségfeldolgozással (7,8%), húsfeldolgozással és tartósítással (7,8%) foglalkozik.

Az élelmiszeripari társas vállalkozások több, mint kétharmada korlátolt felelősségű társaságként (68,65%), vagy betéti társaságként (22,7%) működik.

Az élelmiszeripari társas vállalkozások többsége mikro, vagy kisvállalkozás. Ezt mutatják az éves árbevétel és a foglalkoztatási adatok is: a cégek alig több, mint egyharmadának éves árbevétele haladja meg az 50 millió forintot és mindössze háromtizedük foglalkoztat 10, vagy annál több főt.

A kutatás megalapozása érdekében fel kellett deríteni a lehetséges primer és szekunder információforrásokat és meg kellett vizsgálni a felmérések készítésének, értékelésének és elemzésének módszertanát ezen a gazdasági területen. Ebben elsősorban Lehota (Lehota, 2001) agrárgazdaságban végzett marketing kutatásait használtam fel.

A cégbíróság és a KSH adatbázisából választottam ki azokat a cégeket, amelyeket a kutatásba be kívántam vonni. Rendelkezésre álltak a cégek székhelyére, fő tevékenységére, a foglalkoztatottak létszámára, valamint az éves árbevételre vonatkozó, 2006-os adatok. Ezen adatok alapján kiválasztottam azokat az élelmiszeripari vállalkozásokat, amelyek feltételezhetően már elég nagyok ahhoz, hogy használjanak számítógéppel támogatott információs rendszert és amelyeket ezért érdemes lehet bevonni a kutatásba.

A kutatáshoz szükséges adatok beszerzéséhez alapvetően kérdőíveket használtam. A vállalati vezetők megkeresésének lehetséges módjait megvizsgálva (telefonos, postai, személyes és internetes megkeresés), mérlegelve a lehetőségeket, a különböző módszerek előnyeit és hátrányait (Lehota, 2001), a telefonos megkeresés lehetőségét elvettem. Néhány nagyvállalat esetében a vezetőket személyesen kerestem fel (ezek közé tartozott például a Pick Szeged Zrt., a Szegedi Paprika Zrt. és a Sole-Mizo Zrt.) és mélyinterjút és készítettem velük. A megkeresések legnagyobb részét a posta igénybevételével bonyolítottam le. Kísérletképpen az internetet is igénybe vettem: azok a cégvezetők, akik rendelkeztek internetkapcsolattal, elektronikus formában is kitölthették a kérdőívet.

A kérdőív segítségével az élelmiszeripari társas vállalkozások információs rendszeréről igyekeztem minét többet megtudni úgy, hogy közben üzleti érdekek ne sérüljenek. A kérdések:

- Működik-e a cégnél integrált információs rendszer? Ha igen, egy vagy több integrált információs rendszer működik-e a cég területén? Van-e kapcsolat a rendszerek elemei között?

- Alkalmaz-e a cég számítógépes rendszert irodai feladatok ellátására, könyvelésre, számlázásra, raktárkészlet nyilvántartására, szállító és vevő adatok nyilvántartására, logisztikai feladatok megoldására, erőforrások tervezésére, vagy egyéb feladatokra?
- A cégnél alkalmazott megoldás standard, a piacon kapható rendszer a saját igényeknek megfelelően beállítva, vagy egyedi fejlesztésű rendszer?
- A számítógépes rendszer az adatok alapján nyújt-e támogatást a jelenlegi helyzet elemzéséhez és előrejelzések készítéséhez?

Eredmények és következtetések

A kérdőíveket 25 élelmiszeripari társas vállalkozás 46 vezetője töltötte ki. A vezetők az alábbi területeken dolgoztak: (Lásd: 1. táblázat.)

1. táblázat: A kérdőívet kitöltő vezetők száma és megoszlása.

Fő élelmiszeripari tevékenység	Válaszolók	
	száma (fő)	aránya (%)
Húsfeldolgozás, -tartósítás	8	17,39%
Kenyer, friss tésztaféle gyártása	7	15,22%
Baromfi-hús feldolgozása, tartósítása	6	13,04%
Fűszer, ételízesítő gyártása	6	13,04%
Tejtermék gyártása	6	13,04%
Egyéb gyümölcs-, zöldségfeldolgozás	3	6,52%
Malomipari termék gyártása	3	6,52%
Bortermelés	2	4,35%
Hús-, baromfi-hús-készítmény gyártása	2	4,35%
Burgonyafeldolgozás	1	2,17%
Desztillált szeszes ital gyártása	1	2,17%
Máshova nem sorolt egyéb élelmiszer gyártása	1	2,17%
Összesen	46	100,00%

Arra a kérdésre, hogy működik-e a cégnél integrált információs rendszer, a vezetők 50%-a válaszolt igennel. Ellentmondásos a kép abban a tekintetben, hogy ott, ahol úgymond integrált rendszert alkalmaznak, mindössze 65,2% azoknak a válaszoknak az aránya, amelyben azt állítják, hogy a vállalkozás minden területére kiterjedő, egyetlen rendszert, tehát valóban integrált információs rendszert alkalmaznak. A vezetői döntéshozatalhoz szükséges adat és információ megfelelő összegyűjtését, továbbítását, feldolgozását csak az ilyen rendszerek képesek gyorsan és hatékonyan elvégezni!

A válaszolók 21,7%-a állította, hogy a cégnél több információs rendszer egy vagy több részrendszerét használják. 17,4% állította azt, hogy több információs rendszert használnak, a rendszerek között van kapcsolat és ugyanennyien állították, hogy bár több rendszert használnak, azok között nincs kapcsolat. Ennek okai lehetnek a múltban nem kellően összehangolt informatikai fejlesztések, de ez jellemzi azokat a vállalkozásokat is, ahol a meglévő rendszerek integrálására átgondolt (vagy kevésbé átgondolt) integrációs törekvések figyelhetők meg (elsősorban vállalati átszervezéseket, vagy egyesüléseket, felvásárlásokat követően).

A megkérdezett cégvezetők vállalkozásainak felében nem alkalmaznak integrált információs rendszereket, csupán egy-egy feladatra, egy vagy több részterület információellátását, információs folyamatait felügyelő sziget rendszereket.

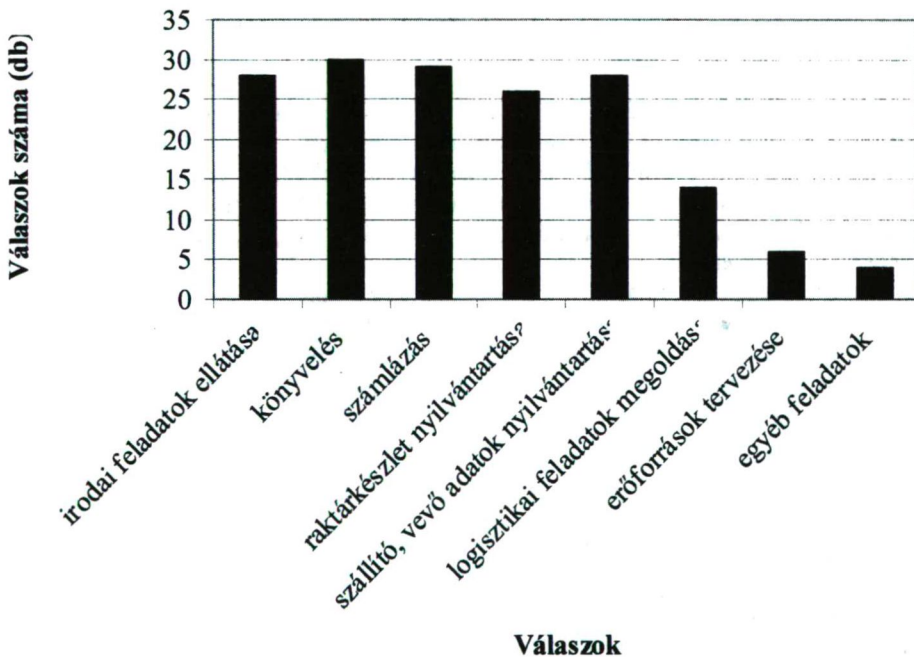
A vállalkozások különböző számítógépes rendszereket alkalmaznak a vállalatirányítási információs rendszer mellett, illetve helyett. (Lásd: 1. ábra)

A legjellemzőbb, számítógéppel támogatott feladatok: könyvelés (a vezetők 65,2%-a jelölte meg), számlázás (63,0%), szállító és vevőadatok nyilvántartása (60,9%), irodai feladatok ellátása (60,9%), logisztikai feladatok ellátása (30,4%).

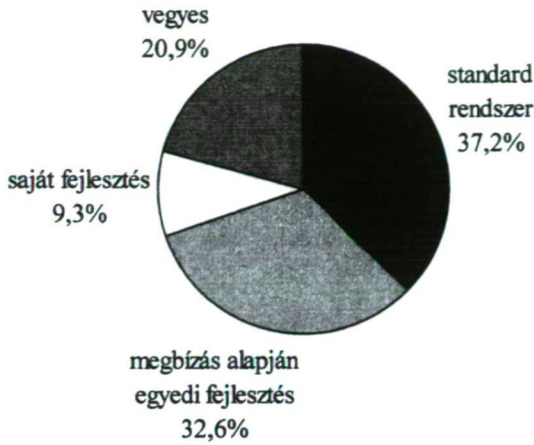
Figyelemre méltó tény, hogy a megkérdezett vezetőknek mindössze 13,0%-a használ valamilyen számítógépes rendszert kifejezetten az erőforrások tervezéséhez. Itt azonban figyelembe kell azt is venni, hogy az egyéb felsorolt rendszerek valamilyen formában tartalmaznak olyan eszközöket, beépített jelentéskészítési, elemzési lehetőségeket, amelyek alkalmasak az erőforrások tervezésre is.

Az alkalmazott rendszerek típusaira vonatkozóan az élelmiszeripari vezetők a következő válaszokat adták. (Lásd: 2. ábra.) Az élelmiszeripari társas vállalkozások alig több, mint egyharmadára jellemző a standard, a piacon készen kapható információs rendszer alkalmazása. A cégek kicsivel több, mint háromtizede megbízás alapján külső fejlesztőket kér fel fejlesztésére és csak így készült rendszereket használ. Az élelmiszeripari cégek mintegy ötöde vegyes rendszert, azaz standard szoftvert és egyedi fejlesztéseket alkalmaz. A saját fejlesztésű szoftverek alkalmazása ritka, az élelmiszeripari társas vállalkozások kevesebb, mint 10%-ára jellemző.

1. ábra: Számítógépes rendszerek alkalmazása vállalati feladatokra.

2. ábra: A felmérésben részt vevő vállalkozásokban alkalmazott rendszerek típusai

A standard szoftver használata, amely ma már egy-egy iparág legjobb gyakorlatát valósítja meg – a legmegbízhatóbb, és amelynek vállalati bevezetése a leggyorsabb, legolcsóbb és legbiztonságosabb –, jelenleg mindössze a felmért vállalkozások harmadára jellemző. Feltételezhető, hogy a standard szoftverek előbb felsorolt előnyei miatt ez az arány a jövőben növekedni fog. A növekedés már csak azért is várható, mert a fejlesztő cégek ma már nem csak a jelentős tőkével rendelkező nagyvállalatok számára, hanem a közepes vállalkozásoknak is kínálnak megoldásokat.

A megkérdezettek szerint ugyan a vállalkozásuk számítógépes rendszere képes az adatok alapján támogatást nyújtani a jelenlegi helyzet elemzéséhez – ezt a vezetők 78,3% jelölte meg –, ugyanakkor a rendszerek mindössze 26,1%-a képes előrejelzéseket készíteni.

A vállalatok számítógépes információs rendszerei a tranzakciós adatok tárolása, feldolgozása mellett valamilyen elemző, döntéstámogató eszközt is kínálnak, azonban ezeket sok esetben nem használják (véleményem szerint tehát nem arról van szó, hogy ezt a funkciót az információs rendszer nem támogatja). Ennek oka lehet, hogy a vezetők a gyorsan változó környezetben keletkező döntési problémák megoldására nem tartják alkalmasnak a számítógépes rendszereket. Ez adódhat az informatikai kultúra hiányából, azaz a vállalati vezetők nem minden esetben rendelkeznek a rendszerek hatékony kezeléséhez szükséges ismeretekkel.

Irodalom

Berde Csaba (2003): *Vezetélméleti ismeretek*. Campus Kiadó. Debrecen.

Buda Szabolcs (2004): *Az Excel a controller fegyvere – Meddig még?* Controlling Portál.
http://www.controllingportal.hu/?doc=tk_t&t=7&d=258

Chikán Attila (2005): *Vállalat gazdaságtan*. Aula Kiadó, Budapest.

Dinya (1987): *Korszerű döntés-előkészítő módszerek alkalmazása a mezőgazdasági vállalatokban*. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest.

Dobay Péter (2003): *Vállalati információmenedzsment*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Drótos György, Szabó Zoltán (2001): *Vállalati informatika Magyarországon az ezredfordulón. Mítosz és valóság*. *Vezetéstudomány*. 2001. (32. évf.) 2. sz. 17. old.

Drótos György (2001): *Az információs rendszerek perspektívái*. PhD értekezés. Budapest.

- Gábor András (1993): Számítógépes információrendszerek. Aula Kiadó. Budapest.
- Huszár Ernőné (1991): A közgazdasági szakirodalmi információs rendszer felé. Tudományos és műszaki tájékoztatás. 38. évf. 1991. 9-10. sz. 383. p.
- Kapronczai István (2003): Agrárinformációs rendszerek fejlesztésének megalapozása. PhD értekezés. Gödöllő.
- Kiss Imre (2007): Az üzleti informatika elmélete a gyakorlatban. Információs Társadalomért Alapítvány. Budapest.
- Kiszl Péter (2005): Az információgazdálkodás kihívásai a globális információs gazdaság korában. Vezetéstudomány. 2005. (36. évf.) 2. sz. 38-46. old.
- Krotos László (2002): Intelligens megoldások: a döntéstámogató rendszerek világa. Kód Gazdaság- és Média kutató Intézet. Budapest.
- Lehota József et al. (2001): Marketingkutató az agrárgazdaságban. Mezőgazda Kiadó. Budapest
- Long, L. (1989): Management Information System. Englewood Cliffs. NJ. Prentice-Hall.
- Lucey, T. (1989): Management Information Systems. DP Publications Ltd., London.
- Michelberger Pál (2001): Vállalati Információs Rendszerek Jövője. Controlling Klub. <http://controllingclub.uw.hu/modules.php?name=News&file=article&sid=44>
- Murdick, R. G. (1980): MIS Concepts and Design. Prentice-Hall Inc. London.
- Osváth Sarolta et al. (2002): Az élelmiszeripar napjainkban Magyarországon. G-Mentor Kiadó, Budapest.
- Pitlik László (1996): Agrárinformatikai szöveggyűjtemény II. Agroconsult Kft., Gödöllő.
- Reynolds, G. W. (1989): Information System for Managers. West Publishing Company.
- Roóz József, Kozma István (2000): Szervezet és vezetés. Magyar Könyvvizsgáló Kamara. Budapest.
- Roóz József (2007): A menedzsment alapjai. Perfekt Kiadó. Budapest.
- Simon, Herbert Alexander (1982): A vezetői döntés új tudománya. Statisztikai Kiadó Vállalat. Budapest.
- Smyth, William F. (1977): Vállalati információs rendszer: programszervezési esettanulmány Statisztikai Kiadó Vállalat. Budapest.
- Strassmann, P. A. (1997): Will Big Spending on Computers Guarantee Profitability? Datamation <http://www.strassmann.com/pubs/datamation0297>
- Varga M. István (szerk.) (2003): Vezetői információs rendszerek - gyakorlati útmutató. Menedzsment Fórum Online. <http://www.mfor.hu/cikkek/10391.html>
- Ward, John (1998): Az információrendszerek szervezési elvei. Co-Nex Könyvkiadó. Budapest.